

ГРОМАДСЬКІСТЬ У МІЖНАРОДНОМУ МЕХАНІЗМІ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ

PUBLICITY IN THE INTERNATIONAL CRIME PREVENTION MECHANISM

Зарубіжний досвід залучення громадськості до запобігання злочинності доводить ту тезу, що це є обов'язковим елементом будь-якого механізму запобігання вчиненню кримінальних правопорушень. В Україні також на законодавчому рівні передбачена така можливість пересічним громадянам брати участь у запобіганні вчиненню окремих видів кримінальних правопорушень. Однак така взаємодія правоохоронних органів і громадськості ще не сформована на належному рівні, що зумовлює необхідність подальшого наукового обґрунтування цієї тематики. Мета статті полягає у розгляді та аналізі позитивного зарубіжного досвіду щодо участі громадськості в механізмах запобігання злочинності та наукове обґрунтування можливості запозичення такого досвіду. У науковій статті здійснено аналіз найбільш успішних практик запобігання злочинності за участі громадськості у низці країн ЄС, в яких склалися вже усталені підходи взаємодії поліції й органів державної влади із місцевим населенням. З'ясовано, що як і у багатьох європейських країнах, у Франції запобігання злочинності здійснюється на національному та місцевому рівні. Велику роль у визначенні основних векторів запобіжної діяльності на національному рівні відіграє Міжвідомчий комітет, заснований у 2006 р. До його складу входять різні міністри французького уряду, але провідна роль відводиться міністрам внутрішніх справ, юстиції та освіти. При цьому органи функціонує Генеральний секретаріат, що готує комітетові необхідні документи до його засідань. Членами секретаріату є представники різних адміністрацій: префект, суддя, старший офіцер поліції й жандармерії, один представник Міністерства освіти й три – Міністерства внутрішніх справ. Основним завданням секретаріату є налагодження стосунків й підвищення взаємодії з питань запобігання злочинності з місцевими органами влади Франції. Зроблено висновок, що залучення громадськості до механізмів запобігання злочинності у зарубіжних країнах здійснюється за двома напрямками: інформаційно-аналітичний, який передбачає широке використання інформаційних технологій задля виявлення кримінальних правопорушень, та інституціональний, який проявляється у створенні і діяльності окремих органів, інституцій громадянського суспільства.

Ключові слова: кримінальні правопорушення, громадськість, злочинність, механізм запобігання злочинності, профілактика, світовий досвід.

Foreign experience of involving the public in crime prevention proves the thesis that it is a mandatory element of any mechanism for preventing the commission of criminal offenses. In Ukraine, also at the legislative level, such an opportunity is provided for ordinary citizens to participate in the prevention of the commission of certain types of criminal offenses. However, such interaction between law enforcement agencies and the public has not yet been formed at the proper level, which necessitates further scientific substantiation of this topic. The purpose of the article is to review and analyze positive foreign experience regarding public participation in crime prevention mechanisms and scientific substantiation of the possibility of borrowing such experience. The scientific article analyzes the most successful practices of crime prevention with the participation

of the public in a number of EU countries, which have developed established approaches to the interaction of the police and state authorities with the local population. It was found that, as in many European countries, crime prevention in France is carried out at the national and local level. The Interdepartmental Committee, founded in 2006, plays a major role in determining the main vectors of preventive action at the national level. It is composed of various ministers of the French government, but the leading role is given to the ministers of the interior, justice and education. At this body, the General Secretariat functions, which prepares the necessary documents for the committee before its meetings. Members of the secretariat are representatives of various administrations: a prefect, a judge, a senior police and gendarmerie officer, one representative of the Ministry of Education and three representatives of the Ministry of Internal Affairs. The main task of the secretariat is to establish relations and improve cooperation on crime prevention issues with local authorities in France. It was concluded that the involvement of the public in the mechanisms of crime prevention in foreign countries is carried out in two directions: informational and analytical, which involves the wide use of information technologies for the detection of criminal offenses, and institutional, which is manifested in the creation and activity of individual bodies, institutions of civil society.

Key words: *criminal offenses, public, crime, crime prevention mechanism, prevention, world experience.*

Вступ. Останні роки трансформації в суспільно-політичному житті України створили всі умови для різкого зростання злочинності, зниження кількості механізмів запобігання злочинності, що призвело до порушення прав і свобод людини та громадянина. Навіть при наявності заходів, які вживаються з метою повного та своєчасного реагування на кримінальні правопорушення, викриття осіб, які їх вчинили, не в достатній мірі забезпечують зменшення рівня злочинності та мінімізації кримінально протиправних наслідків.

Ще здавна суспільство зрозуміло, що заходами репресивного характеру злочинність подолати неможливо. Тому до цього процесу активно долучалася громадськість, яка мала на меті виправити злочинців та усунути протиправні наслідки кримінальних правопорушень.

Зарубіжний досвід залучення громадськості до запобігання злочинності доводить ту тезу, що це є обов'язковим елементом будь-якого механізму запобігання вчиненню кримінальних правопорушень. В Україні також на законодавчому рівні передбачена така можливість пересічним громадянам брати участь у запобіганні вчиненню окремих видів кримінальних правопорушень. Однак така взаємодія правоохоронних органів і громадськості ще не сформована на належному рівні, що зумовлює необхідність подальшого наукового обґрунтування цієї тематики.

Мета наукової статті полягає у розгляді та аналізі позитивного зарубіжного досвіду щодо участі громадськості в механізмах запобігання злочинності та наукове обґрунтування можливості запозичення такого досвіду.

Виклад основного матеріалу. Прийняті міжнародно-правові стандарти свідчать про результативність громадської запобігання злочинності. Неодноразово учасники спеціальних сесій Конгресів відмічали важливість та ефективність залучення громадськості до запобіжної діяльності, особливо на її початковому етапі. На цих форумах відзначалось не лише про успішність запровадження ідеї організації асоціацій громадян із запобігання злочинності (асоціації помічників поліції, комітети із запобігання злочинності та захисту дітей, спільні формування приватної охорони та поліції), а навіть ця діяльність визнавалася окремою стратегією запобігання злочинності [1].

У зв'язку з цим нами здійснено аналіз найбільш успішних практик запобігання злочинності за участі громадськості у низці країн ЄС, в яких склалися вже усталені підходи взаємодії поліції й органів державної влади із місцевим населенням.

У Федеративній Республіці Німеччина (далі – ФРН) на початку 90-х рр. ХХ ст. були створені ради із запобігання злочинності як на рівні земель, так і у масштабі муніципалітетів. Всього вказана держава налічує близько 2 тис. різних за масштабом функціонування органів запобігання злочинності. Основні з них здійснюють свою діяльність на рівні земель, розглядаючи злочинність місцевим явищем. При цьому Федеральний уряд проводить загальнодержавну політику контролю злочинності [2].

Досить важливу роль у запобіганні злочинності у цій державі на сучасному етапі відіграє Інститут «Німецький форум запобігання злочинності» (ДФК). Він бере участь в обмеженні кри-

міногенного потенціалу німецького суспільства шляхом посилення відчуття безпеки громадян й зменшення шкоди від кримінальних правопорушень. DFK спільно із федеральними, земельними, державними й недержавними установами розробляє суспільну стратегію запобігання злочинності, у його полі зору перебуває міжгалузева запобіжна діяльність. Крім цього, цей суб'єкт об'єднує численні ініціативи запобіжного характеру, забезпечуючи здійснення кримінологічних стратегій, програм і заходів на загальнонаціональному рівні [3, с. 90–92].

Ще однією значущою для практики запобігання злочинності у ФРН є програма (інформаційна система) під назвою «PräviS». Вона займає серед проєктів запобігання злочинності особливе місце, оскільки виступає своєрідною системою менеджменту протидії, містить механізми, що використовуються для обробки великого масиву даних у державному масштабі [2].

Також варто зазначити, що прикладом прогресивного досвіду участі громадськості у запобіганні злочинності у ФРН є такі програми профілактики, як: «Круглий стіл сімейного насильства у Ремс-Мур-Каунті» (Roundtable Domestic Violence in the Rems-Murr-County); «Jet» (Реактивний) тощо.

У ФРН наразі реалізуються сотні програм запобігання різним видам кримінальних правопорушень, у тому числі за участі громадських організацій правоохоронної спрямованості та окремих громадян, зацікавлених у належному рівні правопорядку, як на рівні окремих земель, міст, так й на національному рівні.

Отже, можемо зробити висновок, що залучення громадськості до механізмів запобігання злочинності у ФРН здійснюється за двома напрямками: інформаційно-аналітичний, який передбачає широке використання інформаційних технологій задля виявлення кримінальних правопорушень, та інституціональний, який проявляється у створенні і діяльності окремих органів, інституцій громадянського суспільства.

Як і у багатьох європейських країнах, у Франції запобігання злочинності здійснюється на національному та місцевому рівні. Велику роль у визначенні основних векторів запобіжної діяльності на національному рівні відіграє Міжвідомчий комітет, заснований у 2006 р. До його складу входять різні міністри французького уряду, але провідна роль відводиться міністрам внутрішніх справ, юстиції та освіти. При цьому органі функціонує Генеральний секретаріат, що готує комітетові необхідні документи до його засідань. Членами секретаріату є представники різних адміністрацій: префект, суддя, старший офіцер поліції й жандармерії, один представник Міністерства освіти й три – Міністерства внутрішніх справ. Основним завданням секретаріату є налагодження стосунків й підвищення взаємодії з питань запобігання злочинності з місцевими органами влади Франції.

Отже, так як у ФРН, у Франції особливий акцент зроблено на інституціональний напрям залучення громадськості до запобігання злочинності. Це зумовлено тим, що ця функція покладена на місцеві одгани державної влади.

Так, на мерів міст покладаються завдання з організації й безпосереднього запобігання злочинності, а також координації цієї діяльності, що фінансується переважно із місцевого бюджету конкретного французького міста. Префектури тісно взаємодіють із відповідними міністерствами та Національним фондом запобігання злочинності з метою вироблення спільних пріоритетів у запобіганні злочинності, що оформлюється у спеціальних контрактах.

Важливу роль у запобіганні злочинності виконують спеціально створені громадські формування правопорядку. Так, у сучасній правоохоронній діяльності Франції можна зустріти так звану поліцію наближення (проксиміте), яка є неозброєним органом правопорядку. Це яскравий приклад децентралізованої поліції, ядром діяльності якої є не репресія, а переконання, профілактика й тісна співпраця із громадськістю. У вирішенні проблем запобігання злочинності на території обслуговування поліцейські наближення є самостійними кадровими одиницями у прийнятті відповідних рішень зниження криміногенності [3, с. 90–92].

Вдалим прикладом профілактики злочинності у Франції є програма «Infos à Gogo» (Інформація Галор). Про ефективність цієї програми свідчить той факт, що у 2012 р. вона номінувалась на французьку премію запобігання злочинності, що запроваджена Форумом з питань безпеки Франції (FFSU).

Залучення громадськості до механізмів запобігання злочинності в Італії розпочалося з 2002 року, коли в країні почали реалізовувати концепцію політики добросусідства (Neighbourhood Policing). Дана концепція полягає у відмові від заходів суто репресивного, карального характеру і перехід до більш м'яких, пов'язаних із посередницькими, соціально спрямованими напрямками правоохоронних органів.

Варто зазначити, що в останні роки в Італії створено кілька успішних проєктів, спрямованих на запобігання злочинності у тій чи іншій сфері, наприклад:

а) «Головна інформаційна служба» (Home Reporting Service) – для повідомлення про кримінальні правопорушення особливо з боку громадян з вадами фізичного розвитку;

б) «Безпечні парки» (Secure Parks) – забезпечення належного стану правопорядку на території парків у найбільших містах шляхом патрулювання представників державної й природоохоронної поліції [4];

в) відкриття у поліцейських відділках офісів по зв'язках із населенням з метою підвищення співробітництва із місцевими громадами, а також інформування населення про розкриття чи хід розслідування найбільш резонансних та тяжких кримінальних правопорушень, що підвищує довіру до органів поліції;

г) «Поліцейський – ще один ваш друг» (The Policeman is another Friend of Yours) – налагодження доброзичливих і прозорих стосунків поліції з футбольними фанатами («ультрас») для зменшення хуліганських, расистських та інших протиправних проявів під час проведення футбольних матчів;

д) здійснення широкої агітаційної програми серед учнівської та студентської італійської молоді з метою підвищення рівня їх правової культури й толерантності, організованої Міністерством освіти Італії та Комітетом ЮНІСЕФ в Італії.

Варто звернути увагу на те, що в Італії досить поширеним є досвід укладання угод про співпрацю державних і регіональних органів, які спрямовані на приведення відповідності вимог безпеки громадян до одних стандартів у різних регіонах країни. Для цього у березні 2007 р. між МВС Італії та Національної асоціацією італійських муніципалітетів було підписано відповідну угоду.

Окрім цього, у межах стратегії зменшення можливостей учинення злочинів в Італії поширюється практика монтажу засобів відеоспостереження у громадських місцях та повідомлення до поліції відомостей з боку, наприклад, таксистів про протиправні вчинки інших осіб. Для цього центральні диспетчерські пункти компаній, що здійснюють пасажирські перевезення, підключено до телефонної лінії поліції [1].

Ураховуючи, що в сучасній Італії є дуже поширеним таке явище, як сімейне насильство, тому з метою його скорочення здійснюються відповідні заходи. Так, у цій країні було запроваджено програму під назвою «Антинасильницька мережа в італійських містах» (Antiviolence Network among the Urban-Italy cities), в межах якої реалізується проєкт «Аріанна» (Arianna Project), спрямований на боротьбу саме із сімейним насильством.

Прикладом ефективної програми у межах політики «community policing» (орієнтування на місцеві громади) є сучасний проєкт «Безпека за межами вашого будинку» (Safe...outside your home), запроваджений у квітні 2012 р. у одному з італійських міст-портів Анкона.

Ще одним прикладом участі італійської громадськості у запобіганні злочинності є створення добровольцями спеціального інтернет-порталу під назвою «Mafialeaks» на кшталт відомого інформаційного антишпигунського сервісу «Wikileaks», створеного австралійцем Джуліаном Ассанджем [5, с. 193–194].

Так, невелика група добровольців з Італії за власні кошти та у вільний від основної роботи час створила ресурс, метою якого є поширення інформації про організовану злочинність у країні. Передбачається, що на сторінка «Mafialeaks» жертви мафіози зможуть анонімно публікувати дані про злочинців, не боячись за власну безпеку. Свої імена автори проєкту також не розголошують, щоб захистити себе та свої сім'ї від можливої помсти з боку злочинних угруповань. За словами організаторів цього ресурсу, «Mafialeaks» – це відмінна можливість поширювати інформацію і тим самим зруйнувати страх італійського суспільства перед організованою злочинністю. Ця ініціатива була позитивно сприйнята не лише пересічними італійцями, а й деякими представниками судової влади Італії [6].

Отже, в Італії застосовується комплексний підхід до участі громадськості в запобіганні злочинності. У цій державі реалізуються різного роду заходи щодо у різних сферах життєдіяльності суспільства, при реалізації яких часто використовуються інформаційні технології.

Висновки. Таким чином, як свідчить аналіз й узагальнення успішних практик зарубіжних країн до запобігання злочинності, основним напрямом цієї діяльності є не застосування заходів кримінально-правового впливу, а розширення участі громадськості у запобіганні злочинності. Виходячи із широти використання громадськості у реалізації різних програм запобігання злочинності, вона посідає провідне місце серед суб'єктів правоохоронної діяльності і застосовується на різних напрямках і сферах суспільства.

Список використаних джерел:

1. Голіна В. В., Колодяжний М. Г., Шрамко С. С. та ін. Громадськість у запобіганні і протидії злочинності: вітчизняний та міжнародний досвід : монографія / за заг. ред. В. В. Голіни, М. Г. Колодяжного. Х. : Право, 2017. 284 с.
2. The European Crime Prevention Network (EUCPN) URL: <http://www.eucpn.org/strategies/index.asp>.
3. Мошак Г. Г. Використання засобів приватного права у запобіганні злочинності. Х. : Кроссрод, 2010. С. 90–92.
4. Колодяжний М. Г. Сучасна концепція запобігання злочинності в Європейському Союзі. *Форум права*. 2013. № 4. С. 168–173. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2013_4_30.pdf.
5. Шостко О. Ю., Сердюк О. В., Овчаренко О. М. та ін. Проблеми адаптації законодавства України у сфері протидії злочинності до законодавства Європейського Союзу : монографія / за заг. ред. О. Ю. Шостко. К. : Ред. журн. «Право України»; Х. : Право, 2013. С. 193-194.
6. Колодяжний М. Г. Загальні підходи до запобігання злочинності в Італії. *Теорія і практика правознавства*. 2013. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/tipp_2013_2_75.pdf.

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2021.2.2.20>

КАЙДАШ О. Ю., ГРОХОЛЬСЬКИЙ В. П.

**СИСТЕМА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
РЕАЛІЗАЦІЇ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ**

**SYSTEM OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL ENFORCEMENT
OF IMPLEMENTATION OF DECISIONS OF THE EUROPEAN COURT
OF HUMAN RIGHTS**

Актуальність статті полягає в тому, що дослідження які проводяться у галузі впровадження в життєдіяльність суспільства і держави правових приписів адміністративно-правового законодавства, зазначають, що застосування адміністративно-правових норм дістає вираження у практичному вирішенні конкретних питань шляхом прийняття уповноваженим суб'єктом, а це може бути орган, установа, організація, посадова або службова особа, які мають повноваження при вирішенні конкретної адміністративної справи, обов'язкових до виконання індивідуальних юридично-владних рішень або ж актів відповідно до вимог матеріальних та процесуальних правових приписів. Метою статті вивчення особливостей системи адміністративно-правового забезпечення реалізації рішень Європейського суду з прав людини, а також шляхи реалізації рішень європейського суду з прав людини, а також сучасний правовий стан вказаної системи. В статті висвітлені питання та особливості системи адміністративно-правового забезпечення реалізації рішень Європейського суду з прав людини. Стаття розкриває шляхи реалізації рішень європейського суду з прав людини, а також сучасний правовий стан вказаної системи. Виходячи з дії нормативно-правових актів на всіх громадян України вважається не зовсім обґрунтованим, на нашу думку, посилатися на доктринальне поняття «джерело права», оскільки у такому разі слід його розкривати. Зазначено,

© КАЙДАШ О. Ю. – кандидат юридичних наук, головний спеціаліст відділу контролю за наданням освіти дорослим департаменту контролю у сфері вищої, фахової передвищої і освіти дорослих (Державна служба якості освіти України)

© ГРОХОЛЬСЬКИЙ В. П. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін, трудового і земельного права (Державний біотехнологічний університет)